

10 พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น ที่สืบทอดงานคราฟท์จากมรดกภูมิปัญญา

“เพราะการสงวนรักษาวัตถุสิ่งของ ไม่ได้เป็นหนทางเดียวของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม”

เดวิด โลเวนทอล (Lowenthal 1985:384)

เรามักเห็นเพียงว่าพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑที่ชุมชน เป็นสถานที่เก็บรักษาและจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านในหลากหลายวัฒนธรรม จริงๆ แล้วบทบาทการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑที่ ไม่ได้จับแค่เก็บ-อนุรักษ์-จัดแสดงวัตถุที่จับต้องได้เพียงเท่านั้น แต่เลยไปถึงการส่งเสริม สืบทอด ต่อยอด ความรู้ที่แฝงอยู่ในวัตถุ ส่งต่อให้คนรุ่นต่อไป

เราอยากชวนมาทำความรู้จักงานคราฟท์จากพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น ที่ได้รับการสืบสานและฟื้นฟูให้มีชีวิตชีวาในหลากหลายรูปแบบ เป็นการเปิดมุมมองใหม่ต่อพิพิธภัณฑที่ในศตวรรษที่ 21 ในฐานะพื้นที่ทางสังคมที่สงวนรักษามรดกวัฒนธรรมทั้ง “สิ่งของ” ที่จับต้องได้ และ “ความรู้” ที่จับต้องไม่ได้ ในงานช่างฝีมืออันเป็นภูมิปัญญาบรรพชนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

-1-

ผ้าขาวม้าตาจ๊ก

พิพิธภัณฑที่พื้นบ้านหนองขาว จ.กาญจนบุรี

การเยี่ยมชมการผลิตผ้าขาวม้าในชุมชนกลายเป็นจุดแวะที่พลาดไม่ได้ หากมาเที่ยวพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านหนองขาว ผ้าขาวม้าตาจ๊ก บ้านหนองขาว อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี

เป็นภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากความเชื่อและศรัทธาของผู้หญิงที่มีต่อคนที่ตนรักและนับถือ เป็นผ้าที่จะทอเป็นพิเศษให้ผู้ชายและสมาชิกในครอบครัว ใช้สำหรับพาดบาไปวัดหรือไปงานสำคัญ ใช้ในพิธีบวชนาค เป็นชุดของทิดสีกใหม่ ใช้เป็นเครื่องแต่งตัวของเจ้าบ่าวที่ฝ่ายหญิงทอให้ และใช้ตกแต่งห้องหอในวันแต่งงาน เรียกได้ว่ามีบทบาทสำคัญกับวิถีชีวิตของคนบ้านหนองขาว

ผ้าขาวม้าตาจ๊ก เป็นลายเอกลักษณ์ดั้งเดิมของหนองขาว ลักษณะการทอเป็นการเพิ่มลดลายคั่นกลางตาผ้าและตาจ๊กทุกตา ด้วยการทอเอ็นคั่นกลางตาในแนวยืน และทอยกลายคั่นกลางตาในแนวพุ่ง ลดลายเรียงร้อยล๊อกกันไปทุกตาตลอดผืนผ้า ทำให้มีสีสันสดเป็นมันวาวดูคล้ายผ้าไหม

ปัจจุบันผ้าขาวม้าบ้านหนองขาวได้รับความนิยมแพร่หลาย กลายเป็นผลิตภัณฑ์สำคัญที่สร้างรายได้ในชุมชน มีศูนย์ทอผ้าในชุมชนเพื่อผลิตและจำหน่าย ทั้งผ้าผืนแบบดั้งเดิม และผลิตภัณฑ์แปรรูป

- อ่านข้อมูลพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติมได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/355>

-2-

เย็บ-ปัก-ปะ ดอกหน้าหมอนในแบบคนไทยทรงดำ
พิพิธภัณฑ์ปานถนอม จ.เพชรบุรี

การทำหมอนถือเป็นงานฝีมือที่สำคัญของหญิงไทยดำในอดีต นอกจากจะทำขึ้นเพื่อใช้งานในบ้านเรือนเป็นปกติแล้ว ยังเป็นการทำเตรียมไว้สำหรับเป็นเครื่องเรือนของตนหลังจากแต่งงานแล้วด้วย

หมอนของชาวไทยดำ มีลักษณะเป็นท่อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า จุดเด่นอยู่ที่ปลายหมอนทั้งสองข้างจะมีลายเย็บปักปะผ้าอย่างสวยงาม สีที่คนไทยดำใช้มี 5 สีหลักได้แก่ แดง ส้ม (เหลืองหมากสุก) ขาว เขียว และดำ ส่วนลวดลายบนผืนผ้าล้วนมีความหมาย เป็นการสื่อความถึงคติความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาอย่างยาวนาน

เช่น ลายดอกแปด เป็นลายที่เกิดจากจินตนาการของบรรพบุรุษไทยดำ โดยการอัญเชิญ แถนแปดองค์มาประดิษฐ์ลายผ้า ประกอบด้วย แถนหลวง แถนสิง แถนแนน แถนชาด แถนบัวกำล่าวี แถนแม่นาง แถนนุงขาว และแถนบุญ ยามมีชีวิตอยู่ ผู้ใดแต่งกายด้วยเสื้อผ้าลายดอกแปดจะได้รับการคุ้มครองจากแถน และถ้าเสียชีวิต แถนก็จะปกป้องดูแลวิญญาณของคนผู้นั้น

ปัจจุบันการทำลายหน้าหมอนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ขยายวงไปสู่กลุ่มแม่บ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน สำคัญคือเมื่อมีคนสืบสานการทำหมอนมากขึ้น ลวดลายใหม่ ๆ ก็ถูกคิดค้นประดิษฐ์มากขึ้นตามไปด้วย

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/424>

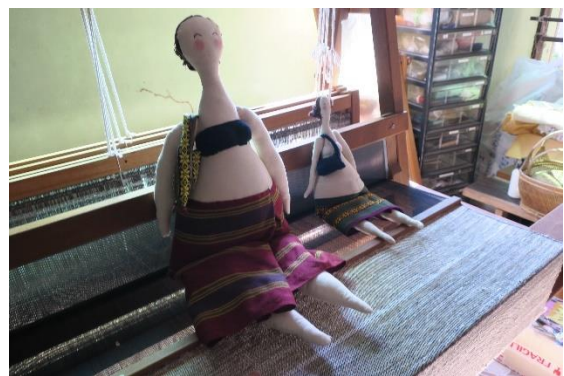
- อ่านรายละเอียดลายหน้าหมอนได้ที่นี้

https://www.sac.or.th/databases/traditional-objects/th/equipment-detail.php?ob_id=220

-3-

ย่ามจก ยกมุก

ศูนย์ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าและสิ่งถักทอไทยวน สระบุรี

คนยวนที่อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี อพยพย้ายถิ่นฐานจากเมืองเชียงแสนมาเมื่อเกือบสองร้อยปีที่แล้ว ผ้าทอเป็นงานฝีมือที่คนเชื้อสายไทยวนสืบทอดกันมากจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อสิบกว่าปีที่แล้วลูกหลานชาวยวนในนาม “ศูนย์ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าและสิ่งถักทอไทยวน สระบุรี” ได้พยายามฟื้นฟูและสืบต่อภูมิปัญญาการทอผ้าของคนยวนสระบุรีที่เกือบสูญหายไปจากชุมชนจากแม่เฒ่าอายุเกือบร้อยปี

ภูมิปัญญาการทอจก ยกมุก เป็นเทคนิคอัตลักษณ์ของคนไทยวนสระบุรี ทางศูนย์ฯ อนุรักษ์การทอหลากหลายแบบโบราณ และต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย เช่น ย่าม รูปทรงแบบโบราณตามย่ามเก่าคือ ท้องกว้าง ขาสั้น ให้สีเส้นที่เข้ากับรสนิยมของคนยุคปัจจุบัน

ย่ามหรือโถงของคนยวน มีลักษณะแตกต่างไปตามการใช้งาน เช่น โถงมุก ใช้วิธีทอยกมก คนยวนสระบุรีนิยมใช้โถงมุกกันมาก เป็นผ้าที่มีอัตลักษณ์ไม่เหมือนใคร, โถงเป้อ สำหรับใส่ของใช้ไปสวนไปนา, โถงดำด้านเก็บปาก เป็นโถงที่มีสีเดียว มักเป็นสีดำหรือน้ำเงิน เก็บปากด้วยการจก เป็นลวดลาย

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1578>

-4-

เบ้าขนมก้อ

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตำบลตะโล๊ะทะเล จ.ยะลา

"ขนมก้อ" หรือ "ตือปงปู้ตู" ขนมพื้นบ้านของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนคือ ยะลา นราธิวาส และปัตตานี ใช้ในพิธีกรรมตามคติพราหมณ์-ฮินดู เบ้าสำหรับทำขนมก้อมีรูปร่างและลวดลายสวยงามแตกต่างกันไป เช่น รูปเขาพระสุเมรุ รูปปลา รูปกลม ภายใต้รูปลักษณะมีความเชื่อที่แฝงอยู่ว่า การทำขนมก้อรูปเขาพระสุเมรุเป็นการอัญเชิญเทวดาให้มาสถิตในพิธีกรรมที่เป็นมงคล เช่น เข้าสู่วันดี งานแต่งงาน

เบ้าขนมก้อโบราณที่งดงาม ไม่ได้แค่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ตะโล๊ะทะเล หากแต่เป็นแรงบันดาลใจให้พิพิธภัณฑ์ทำขึ้นใหม่ เลียนแบบเบ้าขนมรูปเขาพระสุเมรุอันเก่าที่เคยมีใช้ในชุมชนแต่เจ้าของเดิมขายไปแล้ว เบ้าขนมก้ออันใหม่นี้ทำขึ้นเพื่อเก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์ และให้กลุ่มแม่บ้านตะโล๊ะทะเลใช้ประโยชน์ เมื่อต้องการทำขนม หรือคนในชุมชนแต่งงานก็สามารถขอยืมเบ้าขนมก้อนี้ไปใช้ได้ นอกจากนี้ยังต่อยอดทำเบ้าขนมก้อรูปทรงอื่นๆ เช่น นกเงือก นกยูง หัวม้า หัวช้าง ไดโนเสาร์ ดอกชบา ฯลฯ

ขนมก้อของกลุ่มแม่บ้านตะโล๊ะทะเลนอกจากรสชาดีอร่อยแล้ว ยังมีรูปทรงสวยงามเป็นเอกลักษณ์ อันมีฝีมือช่างที่สืบสานงานฝีมือของท้องถิ่นไว้อย่างน่าประทับใจ ต่างจากขนมก้ออื่นกลมๆ ที่วางขายทั่วไปในตลาด จึงมักมีคนมาสั่งขนมของกลุ่มแม่บ้านไปใช้ในงานมงคลเสมอ

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ที่นี่
<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1142>
- อ่านรายละเอียดข้าวขมก้อได้ที่นี้
https://www.sac.or.th/databases/traditional-objects/th/equipment-detail.php?ob_id=83

-5-

**ลวดลายพื้นถิ่นแห่งเมืองลังกาสุกะ
 พิพิธภัณฑ์ชุมชนละหาร จ.นราธิวาส**

พิพิธภัณฑ์ชุมชนละหาร สะสมลวดลายที่ปรากฏบนงานศิลปะพื้นบ้านต่างๆ เช่น ลวดลายของช่อลม ลายเครือเถาบนบานประตูและหน้าต่าง ลวดลายของเรือก้อและ ไม้มากกว่า 200 ลาย และตั้งใจว่าไม่ยากให้ลวดลายเหล่านี้จัดแสดงอยู่แต่ในพิพิธภัณฑ์ แต่ทำอย่างไร ภูมิปัญญาเก่าๆ ในชุมชนจึงจะกลับมามีชีวิตอีกครั้ง พร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำไปสู่การเปิดพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่เวิร์คช็อป สอนวาดลวดลายพื้นถิ่นที่มีความหมายแฝงอยู่ทั้งสิ้น เช่น ลวดลายดอกลังกาสุกะ ที่เชื่อกันว่าหากเขียนหรือแกะสลักลวดลายนี้บนไม้หรือหิน จะเป็นมงคลแก่ผู้ครอบครอง เช่น แกะบนหัวกริช แม่พิมพ์ขมก้อ กรงนก บันได

ลวดลายที่มีความหมาย ประกอบกับสีลันที่สดใสแบบฉบับชาวใต้ พิพิธภัณฑ์ได้ต่อยอดวาดลงบนผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยอื่นๆ เช่น โต๊ะ บานประตู กรอบหน้าต่าง โคมไฟ นอกจากจะฝึกฝีมือช่างรุ่นใหม่ในการเขียนลวดลายโบราณแล้ว ยังสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ได้ที่นี้
<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1246>

-6-

ชุดตุ๊กตาบาร์บี้ผ้าพิมพ์ลายโบราณ
พิพิธภัณฑ์โกมลผ้าโบราณ จ.แพร่

เมื่อผู้ใหญ่มาชมพิพิธภัณฑ์โกมลผ้าโบราณ จะซาบซึ้งกับผ้าโบราณที่พิพิธภัณฑ์จัดแสดง แต่เด็ก ๆ มักไม่ค่อยสนใจ พิพิธภัณฑ์จึงสร้างสรรค์ชุดตุ๊กตาบาร์บี้ที่ทำจากผ้าพิมพ์ขึ้นเพื่อสร้างจุดสังเกตจุดจดจำใหม่ ๆ ให้กับผู้ชม โดยเฉพาะเด็ก ๆ จะรู้สึกสนุกและเข้าใจในเรื่องราวที่พิพิธภัณฑ์นำเสนอ

ลวดลายโบราณของผ้าชิ้นที่อยู่บนร่างตุ๊กตา เป็นลวดลายจริงและมีสัดส่วนเท่ากับของจริง ถือเป็นงานทดลองของพิพิธภัณฑ์โกมลผ้าโบราณ โดยใช้เทคนิคการถ่ายภาพผ้าโบราณด้วยกล้องดิจิทัล จากนั้นนำภาพมาพิมพ์ลงบนผ้าขาว ปรับแต่งให้ได้ขนาดและสัดส่วนเท่าของจริง

พิพิธภัณฑ์มองเลยไปว่า วิธีการนี้เป็นการเก็บสำเนาลายผ้าโบราณไปด้วยในตัว ในอนาคตจะสามารถนำลวดลายที่เก็บไว้ กลับมาผลิตซ้ำได้เรื่อยๆ ทั้งด้วยวิธีการทอแบบดั้งเดิม รวมไปถึงประยุกต์ด้วยวิธีพิมพ์ลงบนผืนผ้าขาว ซึ่งอยู่ระหว่างการทดลอง

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/740>

-7-

**แม่พิมพ์พระโคนสมอ งานคราฟท์ในวัด
พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดชมภูเวก จ.นนทบุรี**

แม่พิมพ์พระโคนสมอ สร้างโดยพระครูไพศาลภทฺธิกิจ อดีตเจ้าอาวาสวัดชมภูเวกองค์ก่อน พระโคนสมอเป็นพระพิมพ์สมัยอยุธยา มีความงามกว่าพระพิมพ์อื่นๆ นิยมนำพระพิมพ์นี้ไปติดบนแผงที่จำหลักลายลงรักปิดทองอย่างสวยงาม ซึ่งมีจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดชมภูเวก

การทำพระโคนสมอสูญหายจากวัดและชุมชนไปนาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งพุทธศิลป์และฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมของวัดชมภูเวก เมื่อปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา ทางวัดจึงได้นำแม่พิมพ์พระโคนสมอนี้มาใช้สร้างพระพิมพ์ดินเผาที่สวยงามอีกครั้ง จำนวน 84,000 องค์ เท่าจำนวนพระธรรมขันธุ์ในพระไตรปิฎก และพยายามจะสืบทอดให้การทำพระพิมพ์ดินเผาคงอยู่กับวัดและชุมชนต่อไป

➤ อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑสถานได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1457>

-8-

เครื่องกระดาษ และของใช้ไหว้เจ้า

บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเมืองเจริญไชย

บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเมืองเจริญไชย ตั้งอยู่ในซอยเจริญกรุง 21 ย่านเยาวราช รอบๆ ชุมชนแวดล้อมไปด้วยวัดและศาลเจ้าสำคัญที่คนจีนนิยมมากราบไหว้บูชา คือ วัดเล่งเน่ยยี่ ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ ศาลเจ้าไต้ฮงกง ศาลเจ้ากว๋องสิ่ว

ชุมชนเจริญไชยจึงกลายเป็นแหล่งค้าเครื่องกระดาษและของไหว้เจ้าที่มีขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดในประเทศไทย สินค้าที่จำหน่ายล้วนแต่เป็นงานฝีมือ อาทิ กระดาษเงินกระดาษทอง พับเป็นรูปผลไม้และดอกไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นฝีมือช่างดั้งเดิมที่หาจากร้านค้ากระดาษไหว้เจ้าในแหล่งอื่นไม่ได้อีกแล้ว

“กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” ก่อตั้งขึ้นและใช้บ้านเก่าเล่าเรื่อง เป็นพื้นที่ทำกิจกรรม มีเป้าหมายทั้งฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน งานช่างฝีมือ และประเพณีหลายอย่าง เช่น ประเพณีไหว้พระจันทร์ และเพื่อต่อสู้ในเชิงวัฒนธรรม ในห้วงเวลาที่พื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชนถูกเวนคืนและไม่ต่อสัญญาอันเนื่องมาจากการสร้างสถานีรถไฟฟ้าวัดมังกร

➤ อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/38>

-9-

สไบมอญ

ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยรามัญเจ็ดริ้ว จ.สมุทรสาคร

ผ้าสไบมอญหรือที่ชาวมอญเจ็ดริ้วเรียกว่า “หญาดอะเหรัมย์โตะ” คนเจ็ดริ้วสันนิษฐานว่าที่เรียกเช่นนั้นน่าจะเป็นความหมายของผ้าที่มีลวดลายพัฒนามาจากลายของโตก ลายที่ใช้แต่เดิมเป็นลายดาวล้อมเดือน ลายดอกมะเขือ ปัจจุบันพัฒนาลวดลายหลากหลายมากขึ้น และประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ลายดอกไม้ต่างๆ ดอกกุหลาบ ดอกลิลลี่ กล้วยไม้ ผึ้ง ส่วนริมผ้าจะใช้วิธีการสอยเก็บริมผ้า เน้นด้ายที่มีสีสดใส

ผ้าสไบเป็นเครื่องแต่งกายชิ้นสำคัญของคนมอญที่ขาดไม่ได้ ใช้ทั้งในงานมงคลและอวมงคล เคยมีคนเฒ่าคนแก่ที่เป็นมอญเจ็ดริ้วกล่าวว่า หากผู้ใดไปวัดแล้วไม่ห่มสไบ เหมือนควายที่ไม่มีเขา

ปัจจุบันผ้าสไบได้รับการรื้อฟื้นให้กลับมาใช้งานอย่างแพร่หลายอีกครั้ง และได้ส่งต่อความรู้ในการทำอย่างแพร่หลาย หนึ่งในนั้นคือเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว ที่เรียนรู้และต่อยอด นำผลงานส่งประกวดจนได้รับรางวัล ปัจจุบันลวดลายสไบมอญได้วิวัฒนาการไปตามจินตนาการของผู้ทำ แต่ยังคงไว้ซึ่งลายปักที่อ่อนช้อยงดงาม

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑที่ได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1563>

-10-

ผ้าลูกแก้วลายปลาเสือตอ
พิพิธภัณฑ์จันเสน จ.นครสวรรค์

ผ้าลายปลาเสือตอเป็นผ้าที่ได้จากการทอผ้าของคุณรัตนา เตยสันเทียะ หนึ่งในกลุ่มของสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าจันเสน ได้นำหมี่ลายดอกแก้วมาทอสลักกับด้ายพุ่งสีฟ้าบนด้ายยืนสีม่วง 4:4 เส้น สอดด้นสีฟ้าสลับกันไป ทำให้เกิดลายผ้าขึ้นมาใหม่ ลายนี้เหมือนกับปลากำลังโบกครีบหางแหวกว่ายน้ำเหมือนกับปลาเสือตอ ได้รับคัดเลือกจากจังหวัดนครสวรรค์ให้เป็นผ้าพื้นเมืองประจำจังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มสตรีทอผ้าด้วยกี่กระตุก เกิดจากดำริของท่านเจ้าอาวาสวัดจันเสน ต้องการให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม และผลิตสินค้าชุมชนขายให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ด้วย โดยทางกลุ่มได้คิดค้นลายผ้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชุมชน เช่น ลายปลาเสือตอ ลายจันทวา ลายผักกูด นอกจากนี้ยังนำผ้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เสื้อสำเร็จรูป กลองทิชชู ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋า

ไม่เพียงแต่ผลทางเศรษฐกิจ สิ่งที่เกิดขึ้นคือความใกล้ชิดที่ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันช่วยเหลือกันในการทำงาน เกิดค่านิยมในหมู่บ้านว่า หากใครพอมีเวลาก็จะมาช่วยเหลืองานวัดและพิพิธภัณฑ์

- อ่านรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ได้ที่นี้

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/233>

ผู้เขียน

ปณิตา สระวาสี

นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

อ้างอิง

จุกามาศ ลิ้มรัตน์พันธุ์, 2555. "ผ้าพิมพ์ลายโบราณกับชุดตุ๊กตา." ใน *ภูมิรัฐวิถียุค เทศกาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ตีพะลี อะตะบุ และรุ่งตะวัน อ่วมอินทร์, 2559. "เบ้าต้อปงปูด ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจະລາ." ใน *Re-collection ย้อนทวนความหมายของ(ไม่)ธรรมดา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, 2561. *มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพกับพิพิธภัณฑสถาน: มุมมองใหม่ในการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, 2555. "บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย." ใน *ภูมิรัฐวิถียุค เทศกาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

พยุง ใบแย้ม และนวลพรรณ บุญธรรม, 2559. "ผ้าขาม้าของคนหนองขาว." ใน *Re-collection ย้อนทวนความหมายของ(ไม่)ธรรมดา เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

พิศาล บุญผูก และวีระชาติ ปั่นทอง 2562. *พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดชมภูเวก*. นนทบุรี: สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565. *ฐานข้อมูลเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน*.

<https://www.sac.or.th/databases/traditional-objects/th/index.php> (เข้าถึง 17 มีนาคม 2565).

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565. *ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย*.

<https://db.sac.or.th/museum/> (เข้าถึง 17 มีนาคม 2565).